

Munich Personal RePEc Archive

**The BS OHSAS 18001: 2007
(Occupational health and safety system)
standard as a management system for
healthy and safe working conditions in
the enterprise**

,

(New Bulgarian University - Sofia)

2010

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/113532/>
MPRA Paper No. 113532, posted 29 Jun 2022 04:51 UTC

СТАНДАРТЪТ BS OHSAS 18001:2007 КАТО СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ПРЕДПРИЯТИЕТО

гл. ас. д-р Ивайло Стайков
Нов български университет

I. Правната уредба на здравословните и безопасни условия на труда е една класическа материя на трудовото право¹. Тази уредба е между исторически най-рано възникналите форми на закрила на труда, включително и в българското трудово право². Тя е израз на публичноправните аспекти на правната уредба на зависимия труд и една от областите, в които ще продължи регулирането на трудовите правоотношения от държавата. С нея трудовото право се очертава като един от правните отрасли, в които се наблюдават тесните връзки между правото и техниката.

Нормативната уредба на здравословните и безопасни условия на труда се съдържа в международни и вътрешни правни източници. Международните източници включват универсални международни конвенции и стандарти, както и регионални източници на правото на Европейския съюз – европейски директиви и европейски стандарти. Вътрешната правна уредба е многостепенна. Конституцията на Република България в чл. 48, ал. 5 урежда правото на здравословни и безопасни условия на труд на работниците и служителите като тяхно основно социално право. Следват законовите източници – Кодекс на труда (чл. 126, т. 6 и чл. 127, т. 3, цялата глава XIII – чл. 275-289); Закон за здравословните и безопасни условия на труд от 1997 г., изм. и доп.;

¹ Вж. общо по този въпрос **Мръчков, В.** Трудово право. VI изд. С.: Сиби, 2008, с. 403-426; **Василев, Ат.** Трудово право. Бургас: изд. на Бургаски свободен университет, 1997, с. 456-467; **Средкова, Кр.** Обща характеристика на здравословните и безопасни условия на труд. – Във: Здравословни и безопасни условия на труд. II изд. С.: ИК „Труд и право“, 2005, с. 472-487.

² **Донев, Г.** Един век развитие на законодателството в областта на безопасността и здравето при работа. – ИБТ, 2005, № 1, с. 18-24.

множество подзаконови нормативни актове – наредби, правилници и други; уредба в колективните трудови договори (арг. чл. 50 КТ) и едностранно създавани от работодателя вътрешни правила в предприятието (чл. 277 КТ).

Предмет на изложението в настоящата статия е международният стандарт BS OHSAS 18001:2007 като система за управление на здравословни и безопасни условия на труд в предприятието.

II. Рисковете на работното място за здравето и безопасността на работниците и служителите е проблем, който засяга всички предприятия, независимо от икономическата сфера на дейност и видът на собствеността, върху която се осъществява дейността на работодателя. Законодателството в много страни в тази сфера става все по-строго, а правните санкции – по-значими. Много предприятия се стремят да управляват тези рискове, да намалят разходите и да демонстрират добро управление пред всички заинтересувани субекти. В резултат на това все по-голяма част от предприятията избират да въведат и сертифицират система за управление на здравословни и безопасни условия на труд, основана на принципите на BS OHSAS 18001:2007 и да се възползват от ползите, които носи този регламентиран подход. А тези ползи не са малко – намаляване на риска от трудови злополуки и професионални заболявания, избягване на санкциите на контролните органи и спестяване на загубено време.

Важен момент в по-пълното интегриране на България в Европейския съюз е въвеждането и прилагането на международноправните норми (и по-специално тези от правото на ЕС), които гарантират безопасните и здравословни условия на труд³. Едно от изискванията, които поставят европейските регламенти и директиви, е изграждане на структурни звена в българските предприятия, които да управляват и контролират

³ Вж. подробно **Цоневски, В.** Въвеждане на европейските изисквания по здравословните и безопасни условия на труда в българското трудово законодателство. – Дайжест „Труд и право“, 2005, № 4, Приложение № 2, с. 1-20.

безопасната работа на работниците и служителите при изпълнение на трудовите им задължения.

III. Въз основа на сътрудничеството на водещите сертифициращи организации в света, националните органи по стандартизация и експерти-консултанти е разработен международно признатият стандарт BS OHSAS 18001:2007 – Система за управление на здравето и безопасността при работа. Тази система дава възможност на предприятията да контролират рисковете, свързани с безопасността и здравето на заетите работници и служители, както и да подобрят своята ефективност.

Стандартът BS OHSAS 18001:2007 (Occupational Health and Safety System) – Система за управление на здравето и безопасността при работа е разработен с цел да се даде възможност на предприятията да контролират и овладяват рисковете и да подобряват своята дейност, за да се гарантира управлението на условията за осигуряване на здравето и безопасността при трудовата дейност. Елементите на BS OHSAS 18001:2007 включват политика и ангажираност; идентификация на опасностите, оценка и контрол на риска, оценка на съответствието; законови изисквания; цели и програми относно организация и персонал, обучение, комуникация и консултации; документи и записи; оперативен контрол, готовност за извънредни ситуации, наблюдение и измерване; разследване на инциденти и трудови злополуки; коригиращи и превантивни действия, одит и преглед от ръководството.

BS OHSAS 18001:2007 е британски стандарт, който замени спецификацията OHSAS 18001:1999. Структурата и съдържанието на BS OHSAS 18001:2007 са съвместими с международните стандарти от сериите ISO 9000 и ISO 14001. Целта е да се улесни интегрирането на системите за управление на качеството, околната среда, безопасните и здравословни условия на труд на предприятията в единна система за управление. Нормативните и други приети изисквания и непрекъснатият процес на подобрене са два важни аспекта на стандарта.

IV. Този стандарт може да се прилага във всяко предприятие, което желае да демонстрира ангажираност по отношение безопасността на труда, да управлява и минимизира рисковете за трудовото здраве на своите работници и служители и тези, към които е насочена дейността му. С внедряването на система съгласно BS OHSAS 18001:2007 предприятието печели доверието на контролните органи по безопасност на труда, удовлетворява своите работници и служители, от гледна точка на тяхната безопасност и здраве, намалява загубите от общи и професионални заболявания и трудови злополуки, създава се спокойна и творческа обстановка в трудовия колектив. В резултат на това се постига намаляване на производствените загуби и увеличаване на производителността на труда. Прилагането на стандарта може да подпомогне подобряване на морала на трудовия колектив и предлага потенциално намаляване на оплаквания и по-ниски застрахователни премии по застраховки, свързани с осигурените рискове „трудова злополука“ и „професионална болест“.

Поддържането и непрекъснатото усъвършенстване на подобна система свежда до минимум рисковете за здравето и безопасността на работниците и служителите. Предотвратяват се грешките, които водят до злополуки с работници и служители по време на изпълнение на трудовите им задължения. BS OHSAS 18001:2007 съответства, а не противоречи на собствената политика на управление за създаване на безопасни и здравословните условия на труд. Освен това е от значение за предприятието в отношенията му с външни структури и субекти – клиенти, контрагенти, доставчици, партньори, застрахователи. Внедрената система BS OHSAS 18001:2007 гарантира пред обществото загриженост и отговорност от страна на предприятието и неговото ръководство към трудовия колектив, като така се увеличава кредита на доверие.

Следва да се има предвид, че все повече стопански субекти изискват техните бизнес-партньори да спазват нормативните изисквания

за здравето и безопасността на работниците и служителите, да не ползват детски труд и да са социално отговорни. Ако бизнес-партньор в процеса на преговорите за сключване на договор постави като изискване наличието на сертификат по BS OHSAS 18001:2007 или друг подобен стандарт, включително за "Социална сигурност", това означава, че той иска да се увери, че търговецът-работодател държи на работещите в неговото предприятие. Това ще донесе сигурност за бизнес-партньора, че изпълнението на бъдещ договор с този търговец няма да бъде застрашено поради заболявания на негови работници или служители, стачки или конфликти с контролните държавни органи. Въпреки, че някои работодатели не отделят необходимото внимание на този аспект от тяхната стопанска дейност, съвременното стопанско управление показва че все повече ще нараства ролята на работодателя за удовлетворяване на работещите от гледна точка на тяхната безопасност и здраве. Все повече бизнес-партньори изискват закупените от тях стоки и продукти да не са произведени от предприятия, които използват детски труд, в които липсват нормативно определените условия за здравословен и безопасен труд, или които са социално безотговорни.

V. От изложено следва, че стандартът BS OHSAS 18001:2007 има множество положителни качества, което го прави атрактивен за приложение от работодателите. Те могат да бъдат систематизирани така:

- подпомага и подобрява управлението и контрола на здравето и безопасността на работниците и служителите по време на работа.

- съдейства за спазването на законовите задължения за безопасност на труда.

- подобрява културата на здравословен и безопасен труд в предприятието.

- осигурява систематичен подход за определяне на възможните опасности пред здравето и безопасността на работниците и служителите в предприятието, както и подходите за елиминиране или намаляване на риска от тези опасности.

- намалява разходите на работодателя от професионални болести и трудови злополуки и подобрява ефикасността на труда.

- подобрява репутацията на предприятието за здравословен и безопасен труд пред трудовия колектив, бизнес-партньорите и държавните контролни органи.

VI. От 1999 г. досега документът OHSAS 18001 е претърпял редица промени. Всички те отразяват опита от многогодишното му прилагане в над 80 страни и от повече от 16 000 органи за сертификация. Основен момент в новия стандарт от 2007 г. е поставянето на акцент по-скоро върху аспекта "здраве", отколкото върху "безопасността". Новелизацията на стандарта доведе и до значително по-доброто му съгласуване с ISO 14001:2004 – Системи за управление на околната среда – Изисквания и указания за прилагане, което ще улесни създаването на интегрирани системи за управление.

Необходимо е да се направи сравнение между новия стандарт BS OHSAS 18001:2007 и прилаганата досега спецификация OHSAS 18001:1999. Новостите се отнасят до следните по-важни аспекти:

- отдава се много по-голямо значение на по-общото понятие "здраве", отколкото върху "безопасността" като по-частно понятие.

- BS OHSAS 18001:2007 вече е стандарт, а не спецификация. Това ще допринесе за възприемането на BS OHSAS 18001:2007 като база за създаването на национални стандарти за системи за управление на здравето и безопасността при работа.

- моделът на диаграма PDCA ("Plan-Do-Check-Act" – "планиране - изпълнение - проверка - действие") е представен изцяло във въведението на стандарта, а не като отделни диаграми в началото на всяка основна точка на стандарта.

- позоваванията в точка 2 на стандарта са ограничени до международни нормативни документи.

- дадени са нови определения, а много от старите са преразгледани.

- направени са значителни подобрения относно по-доброто съгласуване с международния стандарт ISO 14001:2004 и за по-добрата съвместимост с ISO 9001:2000.

- въведено е ново изискване относно разглеждането на нивата на управление като част от планирането на системите за управление на здравето и безопасността при работа.

- обърнато е по-голямо внимание на управлението на промените в предприятието.

- въведена е нова точка "Оценяване на съответствието", както това се съдържа в ISO 14001:2004.

- създадени са нови изисквания за участие на работниците и служителите в системата за управление на здравето и безопасността при работа и за провеждане на консултации с тях, а също и за разследване на инциденти и трудови злополуки.

За адаптиране към новия стандарт беше предвиден преходен период до 1 юли 2009 г., в който бяха валидни и двете издания на стандарта.

VII. Необходимо е да се отбележи, че Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ към министъра на труда и социалната политика, който държавен орган, съгласно чл. 399 от Кодекса на труда, осъществява цялостният контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности на националната икономика, поощрява въвеждането на ефективни системи за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

От направеното изложение следва, че прилагането на BS OHSAS 18001:2007 е една добра форма за организация на трудовия процес, защото това е активна система за управление и постигане на здравословна, безопасна и екологично чиста работна и околна среда. Анализът на статистически данни посочва, че по-големият брой трудови злополуки и професионални заболявания са в резултат на неправилна организация и слаб контрол в самите предприятия. От тази гледна точка

трябва да се изгради и непрекъснато да се усъвършенства ефективно действаща система на мениджмънт в предприятията по отношение на здравословен и безопасен трудов процес.